

ASIA Ministerin menettely**KANTELU**

Kantelija pyytää 31.3.2011 oikeuskanslerille osoittamassaan kirjoituksessa puuttumaan silloisen elinkeinoministerin Mauri Pekkarisen toimintaan hänen eduskunnan täysistunnossa 3.3.2011 esittämiensä jäljempänä selostettavien lausumien johdosta. Kantelija on sitä mieltä, että Pekkarinen oli käsiteltäessä hallituksen esitystä kaivoslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 273/2009 vp) esittänyt äänestystä edeltäneessä keskustelussa tarkoitushakuisesti valheellisia tietoja pyrkien johtamaan eduskuntaa harhaan ja vaikuttamaan äänestystulokseen sekä samalla merkittävästi syrjinyt kantelijaa kullankaivajana heikentäen tämän ammatin ja elinkeinon harjoittamisen edellytyksiä.

Kantelija korostaa, että lausumissa on kysymys tosiasiatiedoista, jotka vaikuttavat kansanedustajien äänestyspäätökseen asiassa, joka ei ole vähäisempi kuin elinkeinon lakkautus lopettamalla lailla kaivosoikeudet. Tosiasioiden sijasta Pekkarinen vääristeli asioita johtaakseen harhaan kansanedustajat, jotka vastauspuheenvuoroista päätelleen luottavat suuresti häneen.

KÄYTÖSSÄ OLLUT SELVITYS

Pekkarinen on, käyttäen hyväkseen hänelle varattua tilaisuutta lausua kirjoituksen johdosta, antanut selvityksensä 31.5.2011 päivätyllä kirjeellään.

Kantelija on antanut 18.5.2012 päivätyyn vastineeseen selvityksestä.

Pekkariselle on varattu tilaisuus lausua vastineen johdosta. Pekkarinen on toimittanut 28.9.2012 asiaa koskevan kirjelmän.

Kantelija on vastannut kirjelmään 25.10.2012 päivätyllä lisävastineella.

Käsillä ovat olleet tarpeellisin osin hallituksen esitystä 273/2009 vp ja sen käsittelyä eduskunnassa koskevat asiakirjat sekä asiakirjat, jotka liittyvät kantelijan aiempaan Pekkarisen menettelyä koskevaan kanteluun OKV/392/1/2010.

Nähtävillä on ollut myös eduskunnan täysistunnon 3.3.2011 nauhoitus puheena olevan asian käsittelyn osalta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta (Tukes) on toimitettu lista voimassa olevista kullanhuhdontakaivospiireistä. Lista on merkitty 28 kaivospiiriä, joista 25 sijaitsee Lemmenjoen kulta-alueella. Ensimmäinen kaivoskirja oli annettu vuonna 1951 ja viimeiset viisi kaivoskirjaa jäljempänä tarkemmin puheeksi tulevan kaivoslain muutoksen (589/1997) voimaan tulon 1.7.1997 jälkeen.

KANTELUSSA TARKOITETUT PEKKARISEN LAUSUMAT

Kantelussa on kysymys hallituksen esityksen 273/2009 vp ensimmäiseen käsittelyyn liittyvästä yleiskeskustelusta, jossa ministeri Pekkarinen oli käyttänyt kolme puheenvuoroa. Jäljempänä on toistettu kantelijan mielestä virheelliset Pekkarisen koneelliseen kullankaivuuseen (kullanhuhdontaan) Lemmenjoella liittyvät lausumat sellaisina kuin ne on kirjattu täysistunnon 3.3.2011 pöytäkirjaan 165/2011 vp, sekä selostettu niitä koskevien väitteiden ja selvitysten keskeinen sisältö. Käsittelyssä käytyyn keskusteluun lomittuvilla puheenvuoroilla ei näy olevan sellaista kytköstä edeltäviin puheenvuoroihin, ettei lausumia voi riittävän selvyyden saamiseksi käsitellä toistamatta edeltäviä puheenvuoroja, joskin puheenvuorot ja lausumat sisältävät osaltaan vastauksia ministerille esitettyihin kysymyksiin.

Koneellisen kullankaivuun kieltoa Lemmenjoella ja aikasaumaa/-ikkunaa koskevat lausumat

Lausumia on niiden välisen yhteenkuuluvuuden vuoksi käsitelty yhdessä.

Pöytäkirja (Pekkarinen). ”Mitä vielä tulee kullankaivuun Lemmenjoella, niin minusta ed. Tynkkynen ja ed. Salo selvittivät äsken erinomaisella tavalla tätä asiaa. Jos taustaan vielä mennään, niin kysymys on siitä, että se (selvennys tässä: koneellinen kullankaivu/kullanhuhdonta) on kielletty kymmeniä vuosia sitten. Sen jälkeen tuli tietty aikasauma, jolloin oli muutaman vuoden aikaikkuna, jonka muutaman vuoden aikaikkunan kuluessa jotkut pääsivät ja saivat sieltä oikeuden kaivaa. Voiko olla niin, että tämä on forever, ikuisiksi ajoiksi tämä oikeus? Ei tietystikään eikä likikään niin tarvitse olla” (Pekkarisen 2. puheenvuoro s. 9).

Kantelu. Kantelija huomauttaa, että kullankaivuu ei ole kielletty Lemmenjoella, ei kymmeniä vuosia siten, eikä nykyäänkään, vaan se on sallittu laillinen elinkeino. Koneellinenkaan kullankaivuu ei ole kiellettyä vanhojen oikeuksien mukaisilla kaivospiireillä, kunhan ympäristölupa on haettuna ja voimassa.

Aikaikkuna kaivosoikeuden hakemiseksi on ollut kaikkien halukkaiden käytettävissä vuodesta 1945 vuoteen 1997. Kantelija viittaa entisen kaivosylitarkastajan todistukseen sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimittamaan listaan lakkautettavista kaivosoikeuksista. Siitä ilmenevä aikaikkuna vuodesta 1951 vuoteen 2004, jolloin viimeinen kaivospiiri sai kaivoskirjansa, on ollut Pekkarisen tiedossa. Kantelija viittaa myös luetteloon kaivospiirin määrätyistä kulturalöydöksistä Lapin läänissä vuonna 1950. Vuoden 1965 kaivoslaki salli huhdonta-kullan hyödyntämisen valtausoikeuden nojalla, joten kaivospiiritoimitusta ei suosittu.

Selvitys. Pekkarinen lausuu, että eduskunnan täysistunnossa 3.3.2011 huomattava osa keskustelusta kosketteli erityisesti koneellista kullankaivuuta Lemmenjoella. Tärkein keskustelunaihe tältä osin oli lakiehdotukseen sisältyvä siirtymäaika, jonka kuluttua kullanhuuhtontaa varten perustetut kaivospiirit lakkaisivat. Tästä seuraisi välillisesti koneellisen kullanhuuhtonnan lakkaaminen Lemmenjoella. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO 6.5.1993 taltio nro 1747) mukaan Lemmenjoen kaivospiireillä on saanut harjoittaa koneellista kullanhuuhtontaa, jos kaivosoikeus on perustunut ennen 10.4.1991 saatuun valtaus- tai kaivosoikeuteen. Tähän hallituksen esityksen perusteluissa olevaan toiseikastoon kohdistuivat viittaukset ”aikaikkuna” ja ”aikasauma”. Viittaus tarkoittaa kaivospiirejä, joiden taustalla olivat olleet ennen 10.4.1991 voimassa olleet valtausoikeudet, mutta joita koskevat kaivoskirjat oli myönnetty 10.4.1991 jälkeen mutta viimeistään ennen kaivoslain muutosta 1997. Tuolloin poistettiin mahdollisuus kaivospiirien perustamiseen kullanhuuhtontaa varten. Valtaosa kaivospiireistä kuului tähän kategoriaan.

Vastine. Kantelija oudoksuu Pekkarisen käyttämiä termejä ”aikaikkuna/aikasauma” ja katsoo hänen jättäneen kertomatta, mitä hän termeillään todellisuudessa tarkoittaa. Ilmaisua ”muuttaman vuoden” on asiaton ja kuvaa hetken lyhyttä ja ainutkertaisuutta virheellisesti.

Kantelijan mukaan lausumasta saa sen käsityksen, että se ei tarkoittanut kaivospiirejä, jotka oli perustettu ennen 10.4.1991, eikä kaivospiirejä, jotka saivat lainvoiman 1997 jälkeen. Kertomatta jättäminen loukkaa kantelijan mielestä myös kaivajien tasavertaista kohtelua. On hänen oikeusturvansa vastaista olla kertomatta tosiasiaa, että kaikki halukkaat olivat voineet hakea kaivospiirejä aina vuodesta 1945 vuoteen 1997. Kaikilla, joilla oli valtausoikeus haettuna ennen vuoden 1997 kaivoslain muutosta (589/1997), pystyivät halutessaan hakemaan kaivospiiriä laillisesti vuoden 1997 jälkeenkin niin kauan kuin valtausoikeus oli voimassa. Aikasaumoja määriteltessään Pekkariselta jäi huomaamatta näiden kaivospiirien osalta aikaikkunan ulottuminen pitkälle 2000-lukua.

Lausumasta, joka koskee kaikille avointa oikeutta hakea kaivoskirja, saa sen käsityksen, että olisi ikään kuin tapahtunut vahinko, jonka kuluessa jotkut pääsivät ja saivat siellä oikeuden kaivaa. Tämä syyllistää oikeuttaan käyttäneitä.

Lausumallaan ”Voiko olla niin, että tämä on forever, ikuisiksi ajoiksi tämä oikeus? Ei tietystikään eikä likikään niin tarvitse olla” Pekkarinen puuttuu ohjailevan asenteellisesti ja syrjivästi laillisesti hankitun omaisuuden suojaan nauttivan oikeuden keston ja pysyvyyteen.

Kirjelmä. Pekkarinen lausuu, että hallituksen esitykseen sisältyvän kaivoslakiehdotuksen 182 §:n perusteluissa selostettiin sängen yksityiskohtaisesti koneellisen kullanhuuhtonnan oikeuksien muotoutumista toisaalta kaivoslainsäädännön sekä toisaalta Lemmenjoen kansallispuistoa koskevan lainsäädännön muodostamassa kehikossa. Lemmenjoen kaivospiireillä sai kumotun kaivoslain perusteella ja em. korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön mukaan harjoittaa koneellista kullanhuuhtontaa, jos kaivosoikeus perustui ennen 10.4.1991 saatuun valtaus- tai kaivosoikeuteen.

Pekkarinen kertoo tuoneensa tämän asian esille eduskunnan käsittelyssä parhaan kykynsä mukaan. Taustalla oli hallituksen esityksestä ilmi käyvä vähittäinen 1990-luvulla tapahtunut oikeustilan muutos, jossa korkeimman hallinto-oikeuden lainkäyttöratkaisuilla sekä kaivoslakiin vuonna 1997 tehdyllä muutoksella estettiin uusien alueiden käyttö koneelliseen kullankaivuuseen. Kaivoslakiesityksen tältä osin keskeinen asia oli tämän kehityksen arviointi ja Lemmenjoen kansallispuistossa konevoimalla tehtävän kullankaivuun sopivuuden arviointi tulevaisuudessa.

Pekkarinen huomauttaa, että eduskunnan käsittelyssä päätettävänä oli kysymys siitä, onko Lemmenjoen kansallispuistossa konevoimalla tehtävä kullankaivu sallittava vai kiellettävä. Terminologian osalta eduskunnassa käydyssä lähete keskustelussa tai käsittelyn yhteydessä käydyssä keskustelussa on voinut olla horjuvuutta. Poliittisessa keskustelussa käytetyt puheenvuorot eivät ole sisältäneet sellaisia epätarkkuuksia, että kansanedustajia olisi johdettu harhaan tai heille olisi annettu vääriä tietoja.

Lisävastine. Kantelija huomauttaa, että hänen kaivosoikeutensa on vuoden 1943 kaivoslain, ei nyt kumotun vuoden 1965 kaivoslain mukainen. Oikeus oli ollut voimassa 20 vuotta ennen Lemmenjoen kulta-alueen liittämistä kansallispuistoon, eivätkä sitä koskeneet myöhemmät kansallispuiston rauhoitusmääräykset.

Maininnallaan, että eduskunnan käsittelyssä olisi ollut kyse päätöksenteosta siitä, onko Lemmenjoen kansallispuistossa konevoimalla tehtävä kullankaivu sallittava vai kiellettävä, Pekkarinen myöntää syrjinnän. Syrjittävä ammattiryhmä on Lemmenjoella koneellisesti kullankaivuuta harjoittavat. Tässä ilmenee Pekkarisen syrjivä kahtiajako ”todellisiin huuhtojiin ja kansallispuistoa koneellisesti möyriiviin”. Oikeustilan vähittäinen muutos 1990-luvulla koneellisen kullankaivuun uusien alueiden käyttöönoton estämiseksi ei oikeuta syrjintään vanhojen oikeuksien nojalla toimivia kohtaan. Kantelija epäilee, onko lakkautetun lain mukaisista kaivosoikeuksista kirjoittaminen laskelmoitua ja harkittua muistamattomuutta.

Tähän asti syrjintää on pyritty peittelemään sillä, että lakkautetaan kaivosoikeudet, jotka on myönnetty irtokullan hyödyntämistä varten, kaivutavasta riippumatta. Nytemmin Pekkarinen myöntää asian oikean laidan, että konevoimalla tehtävä kullankaivu on kiellettävä.

Kantelija korostaa, että on eri asia todeta, että voimassaolevat kullanhoidontaa koskevat kaivosoikeudet raukeaisivat siirtymäajan kuluttua kaivoslain voimaantulosta kuin että Lemmenjoen koneellisen kullanhoidon lopettamiseksi koneoikeuksien olevien kaivospiirien lisäksi lapiokaivajien oikeudet sekä yli 100 kilometrin päässä Lemmenjoelta sijaitsevat oikeudet kaivumenetelmästä riippumatta raukeaisivat siirtymäajan kuluttua lain voimaantulosta.

Lemmenjoen 24 kaivospiiristä 10:ssä kaivetaan lapiolla omia kaivospiiriosuuksia. Kolmella kaivospiirillä ei voi ollenkaan käyttää konetta. Kolmella kaivospiirillä ei ole käytetty konetta, vaikka olisi mahdollista hakea ympäristölupa koneelliseen toimintaan. Seitsemällä kaivospiirillä on osassa kaivospiiriä konekaivuukierto. Kantelija viittaa omistamaansa kaivospiiriosuuteen kahdeksasta valtauksesta perustettuun kaivospiiriin (kahdeksan omistajan ja valtausoikeuden yhteenliittymä), joista vain kahdella osuudella sekä yhdessä osassa osuutta saa kaivaa koneellisesti, viidellä ei lainkaan.

Kantelijan mukaan syrjintää on Lemmenjoella lapiolla kaivettavien kaivosoikeuksien lakkauttaminen. Lemmenjoella on useita kaivosoikeuksia, joita hyödynnetään lapiolla, eikä haluttaesakaan saa koneoikeutta. Lisäksi on kaivosoikeuksia, joita olisi mahdollista hyödyntää koneellisesti, mutta haltija on päättänyt käyttää vain lapiota. Kantelija oudoksuu, miksi heidän kaivosoikeutensa pitää lakkauttaa vai siksi, että koneellinen kullankaivu saadaan lopetettua. Syrjintää on myös Ivalojoen kulta-alueella kaivavien kaivosoikeuksiin puuttuminen ja niiden lakkauttaminen vain siksi, että Lemmenjoella harjoitettava kullankaivu saadaan lopetettua.

Uuden kaivoslain mukaista koneellista kullankaivuuta koskevat lausumat

Pöytäkirja (Pekkarinen). ”Sanon vielä sen ja se liittyy tähän ed. Tennilän kysymykseen, että kyllä ajatus on se, että tavallisen traktorin kaivanta siellä olisi mahdollista jatkossakin. Olen

siitä keskustellut meidän virkamiesten ja ympäristöasiantuntijoiden kanssa, ja se suurin piirtein menisi tällä tavalla” (Pekkarisen 1. puheenvuoro s. 6)

Kantelu. Kantelija toteaa, että lausuma traktorikaivuun sallimisesta sisälsi ajatuksen, että isot koneet pois ja toimintaa saa jatkaa pienimuotoisena.

Kantelija viittaa asetukseen eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Sen 3 §:n 2 momentin muutoksen (583/1991) jälkeen Lemmenjoen kansallispuistossa on sallittu muu kuin koneellinen kullanhuuhdonta. Muutos tuli voimaan 10.4.1991. Pekkarisen puheista huolimatta ei näy merkkejä siitä, että asetusta oltaisiin muuttamassa.

Selvitys. Pekkarinen viittaa pöytäkirjaan, josta ilmenee, että hän oli vielä samassa täysistunnossa tarkentanut lausumaansa. Pekkarisen mukaan asian ratkaisee 2020-luvulla voimassa olevan lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö.

Pöytäkirjaan merkitty lausuma kuuluu näin: ”Minun täytyy sanoa, että minä saatoin olla vähän huolimaton, ed. Tennilä, ja minä olen pahoillani siitä, että minä edes käytin ilmaisua, että tämä möinen jonkunlainen koneellinen voi tulla kysymykseen jatkossakin. Mutta kyllä sen aika lähellä pitää olla sitä perinteistä kullanhuuhdonnan ideaa. Minä äsken varta vasten pyysin tuolta orrelta tänne virkamieheni ja yritin kysyä, mikä heidän käsityksensä siitä määrittelystä on, ja se hakee vielä ihan tarkkaa määrittelyä. Mutta se on selvä, että tällaisia raskaita koneita, tonnien, useitten tonnien koneita, sinne ei missään tapauksessa tietystikään voida viedä. Rajaus kulkee yksiselitteisesti siinä” (Pekkarisen 2. puheenvuoro s. 9).

Vastine. Kantelija kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2008 lokakuun jälkeen Pekkarinen oli useissa yhteyksissä esittänyt, että pienimuotoinen koneellinen kullankaivuu olisi mahdollista vielä siirtymäajan jälkeenkin. Pekkarinen oudoksui hallituksen esityksen 273/2009 vp lähetekeskustelussa 4.2.2010 käyttämässään esittelypuheenvuorossa kymmenien tonnien kokoisten koneiden käyttöä kullanhuuhdonnassa kansallispuiston alueella ja totesi, että ”se asteittain ajetaisiin alas niin että kahdeksan vuoden sisällä tällainen toiminta loppuisi, mutta muu perinteinen kullanhuuhdonta mukaan lukien kevyiden koneiden käyttö toki olisi sallittua tuon jälkeenkin”.

Kantelijan mielestä hän olisi ammattinsa puolesta ollut oikeutettu saamaan oikeaa tietoa mahdollisuuksistaan toimia tulevaisuudessa. On rikollista erityisesti kullankaivajia kohtaan vuosikausia antaa virheellistä tietoa siitä, miten ja millaisella kalustolla voisi toimintaa jatkaa siirtymäajan jälkeen, ja korjata valhetta epäselvän ylimalkaisesti vasta viimeisessä täysistunnon asiaa koskevassa puheenvuorossa ennen äänestystä. Se, että ohjataan konehankinnoissa pienten koneiden suuntaan ja perustellaan suurelle yleisölle kaivospiirien lakkauttamisen oikeutusta sillä, että saa jatkaa pienemmin konein, on ollut harkittu petos. Tiedossa oli alun alkaenkin lakiehdotuksen koneellisen kullankaivuun yksiselitteinen kielto Lemmenjoella siirtymäajan jälkeen.

Pekkarinen johti harhaan myös vahvasti pienimuotoisen konekaivuun jatkumiseen uskoneet kansanedustajat, eivätkä he varmasti tiedostaneet Pekkarisen epämääräistä tarkennusta, vaan uskovat vieläkin pienimuotoisen koneellisen kaivuun olevan siirtymäajan jälkeen sallittua. Kysymyksen alaista on, mikä olisi ollut äänestyskäyttäytyminen tai asiantuntijointi, jos totuus kaivuun jatkumisesta olisi ollut yleisesti tiedossa. Pekkarinen on pyyhkinyt aiemmat valheensa sillä, että on tarkentanut lausumaansa ja siirtänyt vastuun 2020-luvulle.

Pekkarisen tarkennus on ristiriidassa hänen aiemman puheenvuoronsa kanssa. Se, että Pekkarinen kertoo istunnon aikana yrittäneensä tiedustella virkamiehensä kantaa, osoittaa, ettei hänen esittämiään aiempia keskusteluja virkamiesten kanssa ollut käyty. Pekkarisen puheenvuorot osoittavat tietämättömyyttä ja sisältävät ristiinpuhumista.

Kantelija tiedustelee, voiko laillisesti, ilman ministerin vastuuta, toimia näin lainsäädäntöasiassa, joka koettelee omaisuudensuojaa, ammatinharjoittamista ja elinkeinon vapautta.

Koneita ja investointeja koskevat lausumat

Pöytäkirja (Pekkarinen). ”Näin se on ja tämä on tausta sille, että nyt tässä on haluttu hakea pehmeätä ratkaisua, joka tekee oikeutta niille, jotka ovat investoineet. Eivät ne viime vuosina ole investoineet niin suuriin kaivureihin. Ne ovat investoineet vuosia sitten” (Pekkarisen 2. puheenvuoro s. 9).

Tähän lausumaan liittyvät myös seuraavat lausumat:

”Nyt annetaan mahdollisuus, että 2021-2022 mennessä pitäisi näillä raskailla koneilla tapahtuvan puuhan loppua, eli se on nyt siirtymäkausi, joka sallii sen, että niillä uhrauksilla näihin koneisiin, mitkä on tehty 10-20 vuotta sitten, niitä koneita kyllä sitten melkein keritään loppuun asti käyttää sinne 2020-luvulle tultaessa” (Pekkarisen 1. puheenvuoro s.6).

”Jos nyt kerkeäisivät kuitenkin käyttää ne koneensa siellä jnp, niin sitten ne häviävät ja sen jälkeen se toiminta jäisi lähinnä tämmöiselle romantiikan tasolle, siis haiskahtavaksi tai näyttäväksi touhuksi ja puuhaksi ja tällä tavalla” (jatkoa 2. puheenvuoroon s. 9).

Kantelu. Kantelija huomauttaa, että Pekkarinen puhuu asenteellisen asiantuntemattomasti 30 tonnin koneista valtavina laitoksina (Pekkarisen 2. puheenvuoro s. 9). Erääseen esitteeseen viitaten kantelija huomauttaa, että minikaivinkone on painoluokassa 0,8 - 8 tonnia ja normaali kaivinkone 8 - 80 tonnia ja erikseen on saatavana suurempia koneita. Halutessaan Pekkarisella olisi ollut aikaa hankkia oikeaa tietoa. Virheelliset ja yksipuoliset lausumat koneiden koosta pyrkimyksenä tehdä elinkeinon lopettaminen oikeutetummaksi, ovat syrjintää. Lemmenjoella on myös pienillä koneilla kaivavia yrittäjiä, joille Pekkarisen lausumat eivät myöskään tee oikeutta.

Kantelija toteaa, että vastoin Pekkarisen väitettä, kullankaivuuyrittäjät Lemmenjoella ovat investoineet tasaisesti koko ajan, myös viime vuosina. Keväällä 2010 kulta-alueelle tuotiin suurin kaivinkone (40 tonnia) ja pari pienempää. Vuoden 2010 syksyllä Kaivosyhtymä A hankki uudehkon vuosimallia 2007 olevan koneen, kun kahden edellisen koneen investoinnit ajoittuivat kevääseen 2007. Pari muutakin yrittäjää on tehnyt koneinvestointeja viime syksynä (2010). Kantelija katsoo, että Pekkarinen on tahallaan tarkoitushakuisesti antanut virheellisiä tietoja ammatista ja vähätellyt elinkeinon harjoittamista.

Vastine ja lisävastine. Kantelija toteaa Pekkarisen jättäneen vastaamatta väitteisiin, jotka koskevat valheita investointien ajankohdista, käsittämättömiä ja osaamattoman asenteellisia puheita kaivinkoneiden kokoluokista ja syrjivää lausumaa ammattimaisen kaivuun lopettamisesta tarkoituksella jättää kullankaivuu romantiikan tasolle. Pekkarisen on vaikea heittäytyä muistamattomaksi tai selitellä lausumiaan sillä, että hän oli tarkoittanut jotain muuta näin yksinkertaisissa asioissa, jotka ovat helposti todistettavissa valheellisiksi ja asenteelliseksi. Investointien lukumäärät löytyvät verottajalta tai maanhaltijalta Metsähallitukselta, joka myöntää koneiden kuljetusluvut kulta-alueelle. Kaivinkoneiden kokoluokitukseen voi tutustua valmistajien kotisivuilla.

Kantelija lausuu, että kaivospiirioikeus on katsottu pysyväksi oikeudeksi. Tähän hän oli luottanut ja siksi investoinut Lemmenjoella olevien oikeuksien ostamiseen ja tehnyt sopimuksia oikeuksien hyödyntämisestä. Hyödynnettävänä on kolme omaa kaivospiiriä, kaksi omaa kaivospiiriosuutta sekä sopimuksin kolme kaivospiiriosuutta ja yksi kaivospiiri. Siirtymäajan on katsottu olevan riittävän oikeuksien hyödyntämiseen. Syrjivää on olla ottamatta huomioon, että eniten investoinut kärsii eniten ja joutuu eriarvoiseen asemaan yhtä oikeutta hyödyntävään nähden. Lain voimaantultua kaivospiirit eivät ole kelvanneet pantiksi siirtymäajasta huolimatta.

Yhteenvetona kantelija katsoo lisävastineessaan, että Pekkarinen on esittänyt sellaisia puutteellisia, vääriä ja valheellisia lausumia, jotka syrjivät kantelijaa ammatin harjoittamisessa valitseman työmenetelmän johdosta.

PEKKARISEN ASEMAA KOSKEVAT VÄITTEET JA NÄKÖKOHDAT

Kirjelmässään Pekkarinen tuo uutena näkökohtana esille sen, että hallituksen esitystä eduskunnassa käsiteltäessä esityksestä vastuussa olevalla ministerillä on usein tosiasiallinen esitteilytehtävä, mutta keskusteluun hän osallistuu kansanedustajana lukuun ottamatta niitä tilanteita, joissa valtioneuvostolla tai ja sen jäsenillä on varattu lainsäädännössä erityinen rooli eduskunnassa (esimerkiksi kyselytunti). Ministeri voi olla myös kuultavana valiokunnassa käsittelyn yhteydessä. Pääosin rooli on kuitenkin poliittisen keskustelijan rooli.

Kyse ei ole ollut valtioneuvoston jäsenen tekemästä esittelystä, päätöksestä tai muusta ministerin valtioneuvoston jäsenenä tai ministeriössä tekemästä virkatoimesta. Tämä ei poista sitä, että valtioneuvoston jäsenenä ministerin tulee kaikessa viranhoidossaan pyrkiä parhaan kykynsä mukaan toimimaan lakien mukaan ja totuudessa pysyen.

Lisävastineessaan kantelija ihmettelee, miten hän voi maallikkona tietää, missä roolissa Pekkarinen on täysistunnossa toiminut, ja ovatko edustajatoimitukseen voineet erottaa, onko Pekkarinen toiminut ministerinä vai edustajana. Kantelija viittaa täysistunnon pöytäkirjaan merkittyihin Pekkarisen ministeriasemaa koskeviin mainintoihin, muiden keskustelijoiden kohdalla käytettyihin mainintoihin (nimi ja puolue) ja oudoksuu, miten Pekkarinen on rivikansanedustajana voinut vastata ministerille osoitettuihin kysymyksiin. Kantelija viittaa myös Pekkarisen vastaukseen, jossa tämä käyttäytyy kuin ministeri: olen keskustellut meidän (ministeriönsä) virkamiesten ja ympäristöasiantuntijoiden kanssa.

Kantelija katsoo, että ministeri on ministeri toimikautensa ajan. Eduskunnan täysistunnossa ministerin itsensä esittelemää lakia käsiteltäessä hän toimii ministerinä, ei poliittisen keskustelijan roolissa, eikä voi kätkeytyä valheeseen kansanedustajan vastuuttomaan rooliin. Yksityislaisuuksissa tai muissa tilaisuuksissa Pekkarinen voi puhua kansanedustajana mitä haluaa.

RATKAISU

Oikeuskanslerin tehtävänä on Suomen perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan valvoa muun muassa valtioneuvoston virkatoimien lainmukaisuutta. Tehtävänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien noudattamista.

Ministerivastuun oikeudellisista perusteista

Sen mukaan, mitä asiassa on esitetty, on ratkaisussa otettava ensin kantaa siihen, missä asemassa ministerinä toiminut kansanedustaja Pekkarinen oli toiminut eduskunnan täysistunnossa 3.3.2011 käydyssä keskustelussa – ministerinä vai kansanedustajana. Tämä antaa aiheen tarkastella yhtäältä valtioneuvoston jäsenen ja toisaalta kansanedustajan vastuuta.

Ministerillä on tehtävässään sekä oikeudellinen että poliittinen vastuu. Eduskunta voi milloin tahansa punnita, nauttiiko ministeri eduskunnan luottamusta vai ei.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta linjasi valtioneuvoston jäsenen rikosoikeudellisen vastuun rakennetta mietinnössään 10/2010 vp näin:

”Perustuslain 114 §:n mukaan syytteen nostamisesta valtioneuvoston jäsentä vastaan päättää eduskunta saatuaan perustuslakivaliokunnan kannanoton valtioneuvoston jäsenen menettelyn lainvastaisuudesta. Perustuslain 116 §:n mukaan syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan voidaan päättää nostettavaksi, jos tämä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta on olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti.

Perustuslain 116 §:ään ei sisälly erillistä rangaistussäännöstä, vaan sellainen on aina löydettävä muusta lainsäädännöstä, käytännössä rikoslain virkarikoksia sääntelevästä 40 luvusta, koska 40 luvun 11 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kyseisen luvun säännöksiä sovelletaan myös valtioneuvoston jäseniin. Toiseksi 116 § ei yksinään riitä tuomitsemisen perusteeksi, vaan se edellyttää muualla lainsäädännössä olevaa tunnusmerkistöä, joka osoittaa valtioneuvoston jäsenen menettelleen velvolluuksiensa vastaisesti. Jos rikossäännöksenä tulee kyseeseen ns. yleisluonteinen virkarikossäännös eli tahallinen tai tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen, on näiden säännösten avoimuuden vuoksi pystyttävä osoittamaan vielä jokin kolmas normi, johon perustuvaa virkavelvollisuutta ministeri on rikkonut.”

Kansanedustajan rikosoikeudellinen vastuu

Perustuslain 29 §:n mukaan kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset.

Kansanedustajat ovat lähtökohtaisesti rikosoikeudellisen vastuun alaisia. Kansanedustajien rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyy kuitenkin eräitä rajoituksia. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 2 kohdan mukaan kansanedustajaa edustajantoimessaan ei pidetä rikoslaisissa virkamieheen rinnastettavana julkista luottamustehtävää hoitavana henkilönä. Rikoslain 40 luvun virkarikossäännöksistä kansanedustajaan sovelletaan ainoastaan 4 §:n säännöstä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana ja siihen liittyen 14 §:n säännöstä menettämisseuraamuksesta. Perustuslain 30 §:n mukaan kansanedustajaa ei saa estää hoitamasta edustajantointaan. Kansanedustajaa ei saa asettaa syyteeseen eikä hänen vapauttaan saa riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut. Kansanedustajan pidättämisestä ja vangitsemisesta on heti ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle. Kansanedustajaa ei saa ilman eduskunnan suostumusta pidättää tai vangita ennen oikeudenkäynnin alkamista, ellei häntä painavista syistä epäillä syylliseksi rikokseen, josta säädetty lievin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Muilta osin kansanedustajan tekemäksi

epäillyn rikoksen käsittelyyn sovelletaan yleisiä säännöksiä. Esitutkintalain 2 §:n mukaan poliisin on suoritettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Pekkarisen asema ministeri-kansanedustajana

Totean, että ministerit ovat lähes säännönmukaisesti myös kansanedustajia. Ministerin tehtävien ja kansanedustajatoimen hoitaminen eroavat lähtökohtaisesti selvästi toisistaan. Joissakin tilanteissa saattaa herätä epäselvyyttä siitä, kummassa ominaisuudessa henkilö on toiminut. Silmä seikalla, missä ominaisuudessa henkilö on esiintynyt, on merkitystä arvioitaessa henkilön toimintaa oikeudellisen vastuun ja virkavalvonnan kannalta.

Edellä esitetyn mukaisesti ministerivastuun ja kansanedustajan vastuun ero on huomattava. Myös laillisuusvalvonnan kannalta erolla on merkitystä. Edustajatoimessaan toimivien kansanedustajien laillisuusvalvonta ei kuulu ylimpien laillisuusvalvojien eli valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen taikka minkään muunkaan julkishallintoa valvovan viranomaisen tehtäviin ja toimivaltaan.

Esillä olevassa tilanteessa kysymys on siitä, missä ominaisuudessa Pekkarinen oli käyttänyt eduskunnan täysistunnossa 3.3.2011 puheenvuoronsa hallituksen esityksen käsittelyssä. Asiaan ilmitulleet seikat osoittavat tilanteen olleen sellaisen, että Pekkarinen oli käsittelyssä esittänyt puheenvuoronsa ministerinä. Tätä vahvistavat erityisesti seuraavat seikat.

- 1) Käsittelyssä olleen hallituksen esityksen valmistelu oli tapahtunut Pekkarisen alaisuudessa työ- ja elinkeinoministeriössä. Pekkarinen oli aiemmin esityksen lähetekeskustelussa käyttänyt ministerinä siihen liittyvän esittelypuheenvuoron ja muitakin puheenvuoroja.
- 2) Käsittelyn aikana Pekkarinen oli istunut ministeriaitiossa ja esittänyt lausumansa sieltä.
- 3) Käsittelyn aikana puhemiehet ja edustajat olivat puheenvuoroissaan kohdelleet Pekkarista ministerinä. Tämä käy ilmi täysistunnon pöytäkirjan sivulta 3, joka koski puheenvuorojen käyttämisjärjestystä. Lisäksi edustajat olivat omissa puheenvuoroissaan kommentoineet Pekkarisen ministerinä täysistunnossa käyttämiä puheenvuoroja tai esittäneet hänelle kysymyksiä (näin ainakin pöytäkirjan sivuilla 4, 6, 8, 9, 11 ja 15).
- 4) Puheenvuoroissaan Pekkarinen oli vastailut hänelle ministerinä esitettyihin kysymyksiin.
- 5) Täysistunnon pöytäkirjaan puheenvuoroja käyttänyt Pekkarinen oli merkitty elinkeinoministeriksi.
- 6) Täysistunnon aikana Pekkarinen oli käyttänyt hänelle ministerinä kuuluvaa mahdollisuutta kutsua luokseen istuntoa seuraamassa olleet virkamiehensä saadakseen heidän mielipiteensä esillä olleeseen yksityiskohtaan.
- 7) Vastaavassa tilanteessa ei-kansanedustajana toimivan ministerin asema tulisi arvioitavaksi ministeriä koskevien säännösten mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteiden päädyin siihen, että Pekkarisen toiminta täysistunnossa oli tapahtunut ministerin asemassa ja kuuluu siten oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan piiriin. Tämän johdosta siirryn käsittelemään kantelun sisältämiä lausumia.

Koneellisen kullankaivuun kieltoa Lemmenjoella ja aikaikkunaa/-saumaa koskevat lausumat

Pekkarisen mainitseman koneellisen kullankaivuun kieltoon Lemmenjoella liittyvän ”aikaikkunan” avautuminen liittyy eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen (932/1981) muutokseen (583/1991), joka tuli voimaan 10.4.1991. Muutoksen jälkeen 3 §:n 2 momentin viimeinen virke kuului näin:

”Lemmenjoen kansallispuistossa on sallittu muu kuin koneellinen kullanhuuhdonta sekä metsähallituksen luvalla kullanhuuhdontaa varten tarpeellisten valtauskämpien rakentaminen sekä puun ja turpeen vähäinen luovuttaminen rakennustarpeiksi kullanhuuhtojille.”

Asetusmuutoksella voimaan saatettu koneellisen kullanhuuhdonnan kieltö Lemmenjoen kansallispuistossa ei koskenut eikä voinutkaan koskea niitä yrittäjiä, jotka olivat sitä laillisesti harjoittaneet ennen asetusmuutoksen voimaantuloa, kuten korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 6.5.1993 (KHO 1993 A 54) todettiin. Ennen asetusmuutoksen voimaantuloa syntynyt oikeus koneelliseen kullanhuuhdontaan on ollut perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu omaisuuden suojan piiriin kuuluva varallisuusarvoinen etuus (näin em. PeVL 32/2010 vp s. 5).

Tämä ”aikaikkuna” ulottui asetusmuutoksen (583/1991) voimaantulosta 10.4.1991 silloisen kaivoslain (503/1965) muuttamisesta annetun lain (589/1997) voimaantuloon 1.7.1997. Lainmuutoksen osalta kysymys on lain 4 §:ään lisäystä näin kuuluvasta 4 momentista:

”Mitä 3 momentissa säädetään valtaajan oikeudesta saada määrätyn alue kaivospiiriksi ja siten saada kaivosoikeus, ei koske tämän lain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua valtion omistamalla alueella maalajeista huuhdottavan kullan ja sen huuhdonnan yhteydessä sivutuotteena talteen otetun muun kaivoskivennäisen valtausalueetta.”

Kaivoslain muutosesityksen 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa viitattiin pykälän 3 momenttiin, jossa säädetään valtaajan oikeudesta saada valtausalue määrätyn kaivospiiriksi lain 4 luvun mukaisesti ja siten saada 5 luvussa säädetty kaivosoikeus. Uuden 4 momentin mukaan 3 momentissa säädetty ei koske 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua valtion omistamalla alueella maalajeista huuhdottavan kullan valtausalueetta. Edelleen todettiin, että huuhdottavan kullan osalta jo valtausoikeudet sallivat toimenpiteet, joita ammattimaisessa koneellisessa kullankaivussa ja kullanhuuhdonnassa tarvitaan (hallituksen esitys 70/1997 vp s. 2).

Totean ensinnäkin, että vastoin Pekkarisen lausumaa koneellinen kullankaivuu ei ollut kiellettyä vuosikymmeniä ennen asetusmuutoksen voimaantuloa vuonna 1991. Toisekseen lausumasta saa sen kuvan, että koneellista kullankaivuuta Lemmenjoella harjoittaneet olivat saaneet siihen luvan vuosien 1991–1997 välisenä aikana. Lausumatta jäi, että koneellista kaivuuta ovat harjoittaneet nekin, jotka olivat saaneet siihen luvan ennen aikarajaa ja että kaivospiiritoimituksia oli suoritettu ja kaivoskirjoja annettu aikarajan jälkeenkin, viimeksi vuonna 2004. Lausuma antaa puutteellisen ja virheellisen kuvan koneellisen kullankaivuun harjoittamisesta Lemmenjoen kulta-alueella.

Uuden kaivoslain mukaista koneellista kullankaivuuta koskevat lausumat

Käsittelyssä olleessa kaivoslakiehdotuksessa on useassa kohdin kosketeltu otsikkoasiaa mm. seuraavasti:

Kaivoslakiehdotuksen yleisperusteluissa kuvataan esityksen vaikutuksia niin, että ”ehdotetun siirtymäsääntelyn nojalla kullanhuhdontaa koskevat kaivosoikeudet raukeaisivat siirtymäajan jälkeen. Tällaisen oikeuden haltijalla olisi etuoikeus ehdotettuun kullanhuhdentalupaun. Luvan nojalla harjoitettu toiminta määräytyisi voimassa olevan oikeusnormiston perusteella, millä voidaan arvioida olevan vaikutuksia osalla Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevilla kaivospiireillä harjoitettavaan toimintaan. Kansallispuistoa koskevien säännösten soveltaminen mahdollistaisi edelleen perinteisen kullanhuhdonnan, mutta ei tehokkaiden koneiden käyttöä” (hallituksen esitys s. 61).

Kullanhuhdentaluvassa annettavia määräyksiä koskevan ehdotetun 54 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”kansallispuistossa koneellinen kullanhuhdonta on luonnonsuojelulain 13 §:n nojalla kielletty, jollei kyseisen alueen perustamissääädöksessä muuta säädetä” (hallituksen esitys s. 110).

Kaivosoikeuksien raukeamista, muuttamista, peruuttamista ja siirtoa koskevan ehdotetun 182 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa lausutaan, että ”koska kullanhuhdentalupa myönnettäisiin noudattaen voimassa olevaa lainsäädäntöä, voi tästä kuitenkin seurata muutoksia oikeuden sisältöön siltä osin kuin aiemmin myönnetty oikeudet ovat ristiriidassa voimassa olevan oikeusnormiston kanssa, esimerkiksi mahdollisuus koneelliseen kullanhuhdontaan arvioitaisiin voimassa olevan luonnonsuojelulain sekä Lemmenjoen kansallispuistoa koskevan lainsäädännön tai muun sovellettavaksi tulevan säädöksen nojalla. Lemmenjoen kansallispuistossa koneellinen kullanhuhdonta on kielletty, mutta perinteisin menetelmin tapahtuvalle kullanhuhdonnalle ei ole estettä” (hallituksen esitys s. 174).

Epäselväksi jää, mihin Pekkarisen täysistuntokäsittelyn kuluessa esittämät vaihtuvat mielipiteet koneellisen kullankaivuun jatkumisesta siirtymäajan jälkeen perustuivat, semminkin, kun lakiehdotuksen edellä selostetuissa perusteluissa todettiin, että muun asiaa koskevan voimassa olevan lainsäädännön mukaan koneellinen kullanhuhdonta on kansallispuistoissa lain nojalla lähtökohtaisesti kielletty ja Lemmenjoen kansallispuistossa vielä erityisesti asetuksella kielletty. Lausumat mahdollisuuksista jatkaa koneellista kullankaivuuta ja arvelut siitä, millaisella kalustolla tämä voisi olla mahdollista, ovat olleet omiaan ylläpitämään mielikuvaa toiminnan jatkumisesta jossain muodossa ja johtamaan kuulijaa harhaan.

Koneita ja investointeja koskevat lausumat

Totean, että asiassa on esitetty toisistaan poikkeavia tietoja ja näkemyksiä koneellisessa kullankaivuussa käytössä olevasta konekannasta ja niitä koskevien investointien ajankohdista. Tietoja vertailtaessa voidaan katsoa kantelijan esittäneen yksityiskohtaisempia tietoja, joita Pekkarinen ei ole selvityksessään tai kirjelmässään pyrkinyt kyseenalaistamaan. Konekannan kokoa koskevan Pekkarisen lausuman voidaan nähdä heijastavan havaintoihin perustuvia subjektiivisia mielikuvia, mutta koneinvestointien ajankohtaa koskevan lausuman tulisi perustua objektiiviseen tietoon. Lausumat ovat omiaan antamaan ainakin osaksi puutteellisen kuvan koneinvestoinneista sekä siihen perustuvan yritystoiminnan laadusta ja laajuudesta.

Syrjintävaihteet

Edellä on esitetty väitteet kullankaivajiin kohdistuneesta Pekkarisen lausumien ja kaivoslakiehdotuksen sisältämästä syrjinnästä.

Lakiehdotuksen tasolla kysymys syrjinnästä liittyy nähdäkseni erityisesti kaivoslakilakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiin kuuluvaan 182 §:ään, joka koskee mm. kaivosoikeuden raukeamista ja erittäinkin sellaisen kaivosoikeuden, jonka nojalla harjoitetaan kullanhuhdontaa, raukeamista, ja siten pikemminkin hallituksen esitykseen ja sisältöön sekä käsitteilyyn eduskunnassa kuin Pekkarisen lausumiin.

Tähän liittyen totean, että hallituksen esityksessä oli tarkasteltu esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä ja todettu, että 182 §:n 2 momentin siirtymäsäännöstä on arvioitava erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuuden suoja säännöksen, 18 §:n elinkeinovapaus säännöksen ja 20 §:n ympäristöperusoikeussäännöksen kannalta, mutta myös 6 §:n yhdenvertaisuussäännös ja 17 §:n 3 momentin saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana koskeva säännös ovat merkityksellisiä. Perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöksen osalta lausutaan, että säännöksen voidaan katsoa edellyttävän, että yksinomaan sillä seikalla, että kaivostoiminta tai kullanhuhdonta aloitetaan eri ajankohtana, ei voida perustella samanlaista toimintaa harjoittavien huomattavasti toisistaan poikkeavia velvollisuuksia ja oikeuksia. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että hallituksen esityksen perusteluissa (s. 193–198 ja 174–177) oli lakiehdotuksen 182 §:n 2 momenttia arvioitu varsin laajasti perusoikeusnäkökulmasta. Valiokunta ilmoitti yhtyvänsä esitettyyn arvioon perusoikeuksiin rajoitusedellytysten huomioon ottamisesta ehdotetussa sääntelyssä. Lausunnossa ei erikseen arvioitu perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen huomioon ottamista. Ympäristövaliokunta ei lausunut asiasta ja talousvaliokunta sivusi sitä ehdottaen 15 vuoden siirtymäaika. Kysymys yhdenvertaisuuden toteutumisesta on tullut kerrotuin tavoin käsiteltyksi lain säätämisvaiheessa. Eduskunnan toiminta ja se, miten eduskunta käyttää sille kuuluvaa lainsäädäntövaltaa, ei kuulu oikeuskanslerin harjoittaman laillisuusvalvonnan piiriin. Edellä esitetyn johdosta Pekkariselle ei ole varattu enää tilaisuutta lausua näistä syrjintävaihteista.

Mitä syrjintävaihteeseen Pekkarisen lausumien osalta tulee, hänen lausumissaan on lähinnä kyse niiden sisältämien tietojen oikeellisuudesta ja riittävydestä. Perusteltua aihetta epäillä, että Pekkarinen lausumillaan, jotka on voitu kokea syrjiviksi, olisi pyrkinyt asettamaan asianomaiset kullankaivajat ammatin ja elinkeinon harjoittamiseen liittyvillä syillä perustuslain 6 §:n 2 momentissa kielletyllä tavalla eri asemaan, ei nähdäkseni ole käynyt ilmi.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Totean, että puheena oleva täysistunto 3.3.2011 oli pidetty sen jälkeen, kun eduskunnan talousvaliokunta oli antanut mietintönsä 49/2010 vp. Talousvaliokunnalla oli käytössään eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan sille antamat lausunnot (PeVL 32/2010 vp ja YmVL 7/2010 vp). Täysistuntoon osallistuneet kansanedustajat olivat selvillä hallituksen esityksen sisällöstä ja sen aiemmasta käsittelystä eduskunnassa, joten heillä oli paitsi mahdollisuus esittää kysymyksiä ministeri Pekkariselle myös arvioida hänen lausumiaan.

Tässä lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä huomattava osa käydystä keskustelusta koski kullankaivuuta, erityisesti koneellista kullankaivuuta Lemmenjoella. Pekkarinen oli ministerinä käyttämässään kolmessa puheenvuorossa kosketellut koneellista kullankaivuuta ottaen myös kantaa kansanedustajien keskustelussa esittämiin puheenvuoroihin ja vastannut hänelle ministerinä esitettyihin kysymyksiin. Pekkarisen lausumien sisältöä ja merkitystä arvioitaessa lähtö-

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

kohtana on, että eduskunnalla on oikeus saada käsittelemässään asiassa ministeriltä oikeat ja riittävät tiedot. Pekkarinen oli esittänyt lausumia, jotka eivät edellä kerrotuin tavoin kaikilta osiltaan vastanneet vallinnutta tilannetta tai muutoin antaneet asianmukaista kokonaiskuvaavaa asioista. Pekkarisen lausumat eivät sisältönsä puolesta ehkä olleet kansanedustajien asiassa saaman kokonaiskuvan muodostamisen kannalta ratkaisevia muu aineisto huomioon ottaen, josta ei voida kiistää sitä, että ministerin ennen äänestystä antamalla lausumilla voi olla tosiasias-
assa merkittäväkin arvo. Aihetta epäillä, että Pekkarinen olisi esittänyt lausumansa tarkoituk-
sella antaa eduskunnalle virheellistä ja puutteellista tietoa sekä siten johtaa eduskuntaa harhaan,
ei nähdäkseni ole tullut ilmi.

Edellä sanotun perusteella kiinnitän entisen ministerin Mauri Pekkarisen huomiota siihen, että esiinnyttäessä eduskunnassa ministerin asemassa tulisi lausumia annettaessa eduskunnan tiedonsaannin turvaamisen kannalta pyrkiä etukäteen varmistumaan tietojen oikeellisuudesta ja väärinkäsitysten välttämiseksi riittävästä täsmällisyydestä. Saatan tämän Pekkarisen tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä päätöksestä tiedoksi.

Muihin laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin asia ei anna aihetta.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Esittelijäneuvos

Jorma Snellman